

BIBLIOTEQUES ESCOLARS A CATALUNYA

DADES PER A UN DIAGNÒSTIC

Mònica Baró

Facultat d'Informació i Mitjans Audiovisuals de la Universitat de Barcelona

Jornades de Biblioteques escolars de Girona
5 d'octubre de 2021

DE QUÈ PARLAREM?

- Evolució de les dades entre 2010 i 2020
- En alguns casos significatius, distingirem per titularitat de centre
- En altres casos, farem una comparativa amb el conjunt estatal o amb altres comunitats

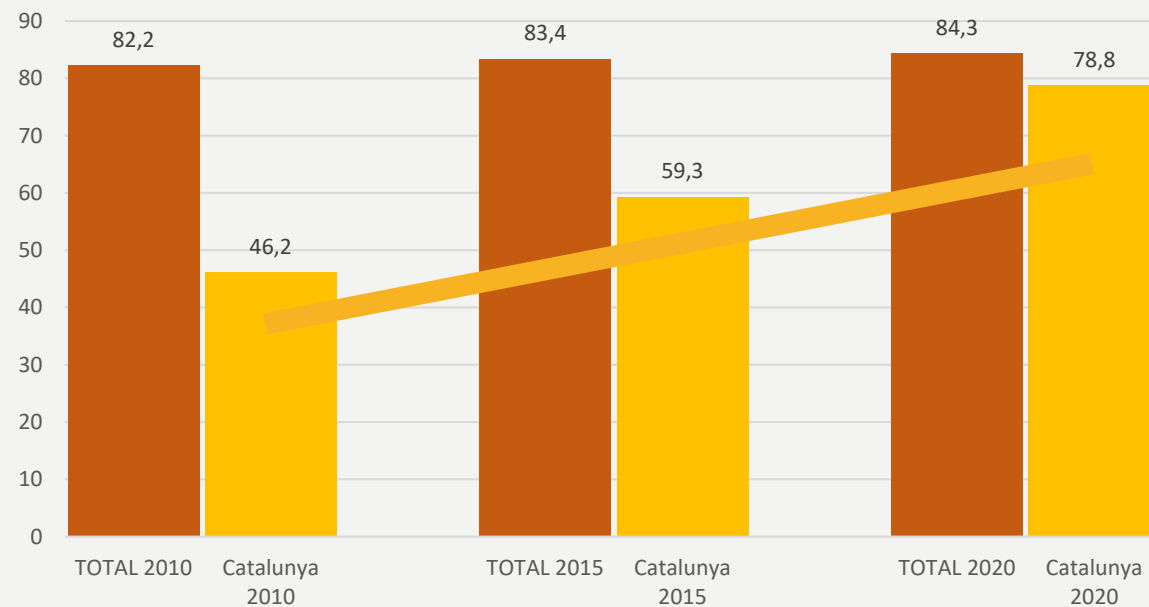
LES FONTS

- Partim de tres enquestes fetes el curs 2010-2011 que es va repetir per al curs 2015-2016 i el curs 2019-2020.
- Elaborades per la Subdirecció General de Estadística y Estudios del Ministeri de Educació y Formació Professional en cooperació amb els serveis estadístics de les Conselleries o Departaments d'Educació de les Comunitats Autònomes i amb la col·laboració de la Comissió Tècnica de Biblioteques Escolars.
- Les comunitats autònomes hi poden afegir preguntes específiques

LES DADES

La participació de les biblioteques escolars catalanes

% de resposta als qüestionaris

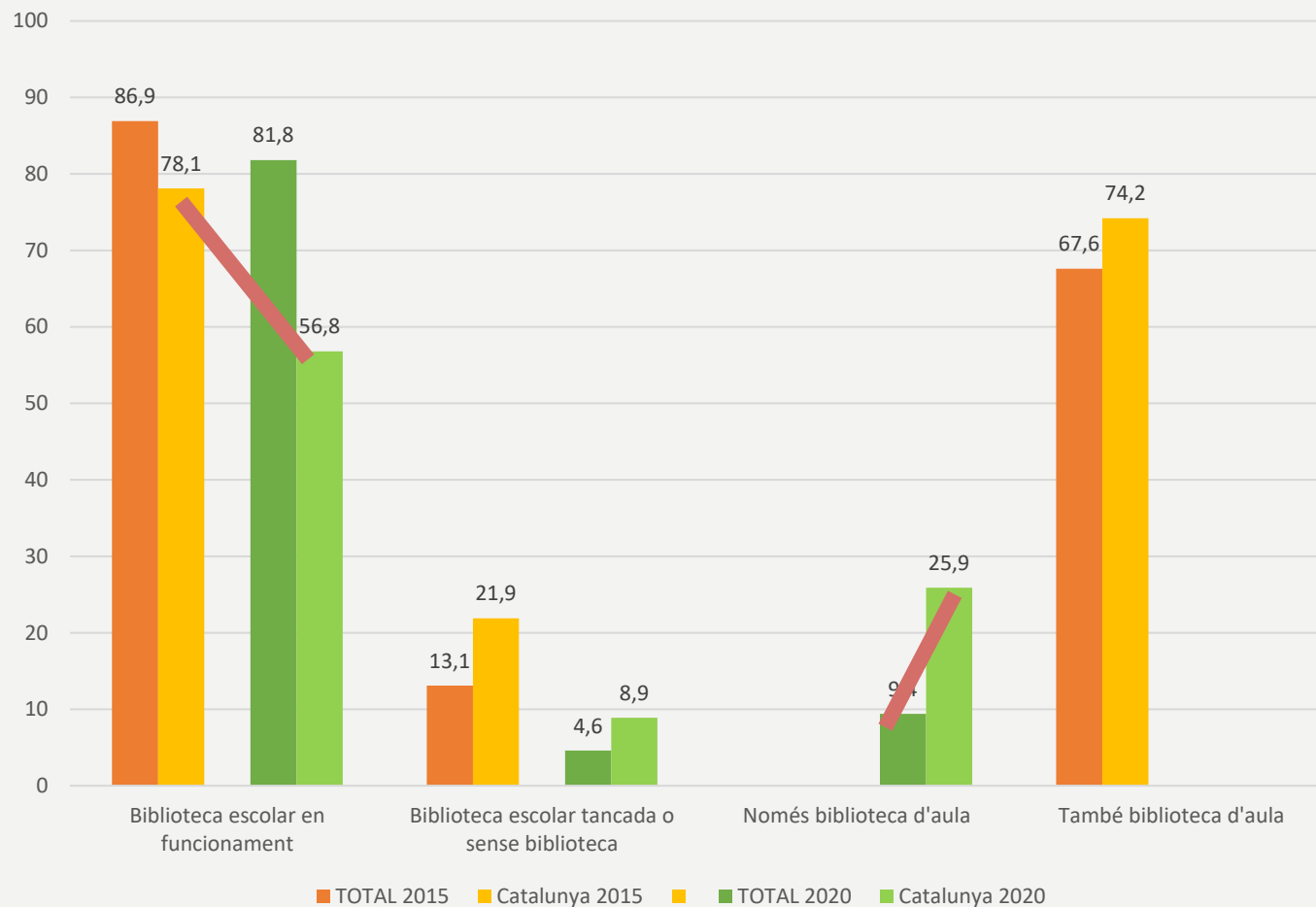

SELECCIÓ D'ÍTEMS

- Biblioteca
- Fons
- Hores d'obertura de la biblioteca
- Activitats que s'hi duen a terme
- Dedicació a la biblioteca
- Pressupost
- Entorn digital

LA BIBLIOTECA ESCOLAR

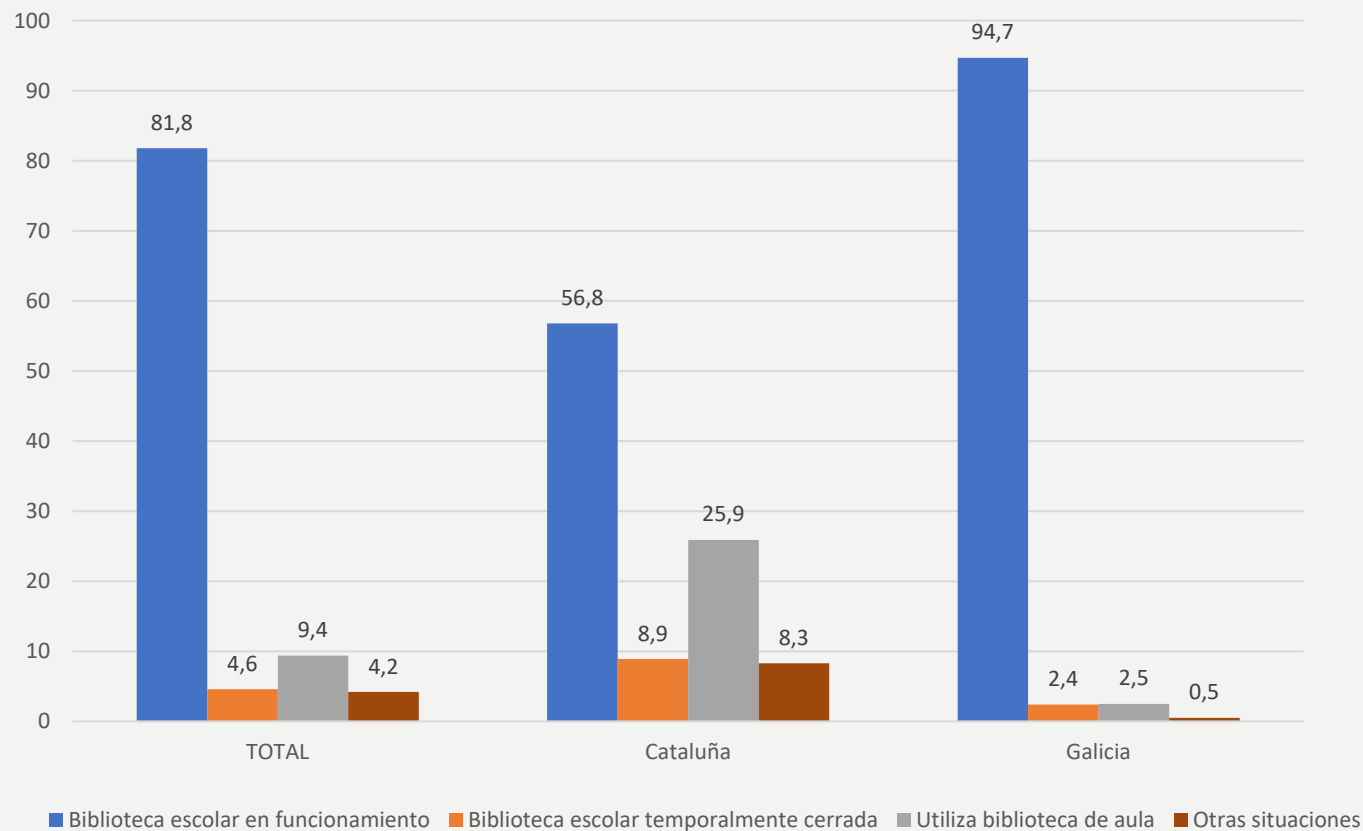
Tipologia de serveis bibliotecaris (2010-2015)

- El percentatge de biblioteques escolars en funcionament ha passat del 78% al 2015 al 56% al 2020.
- El 25% dels centres que diuen que tenen biblioteca només en tenen d'aula.

LA BIBLIOTECA ESCOLAR

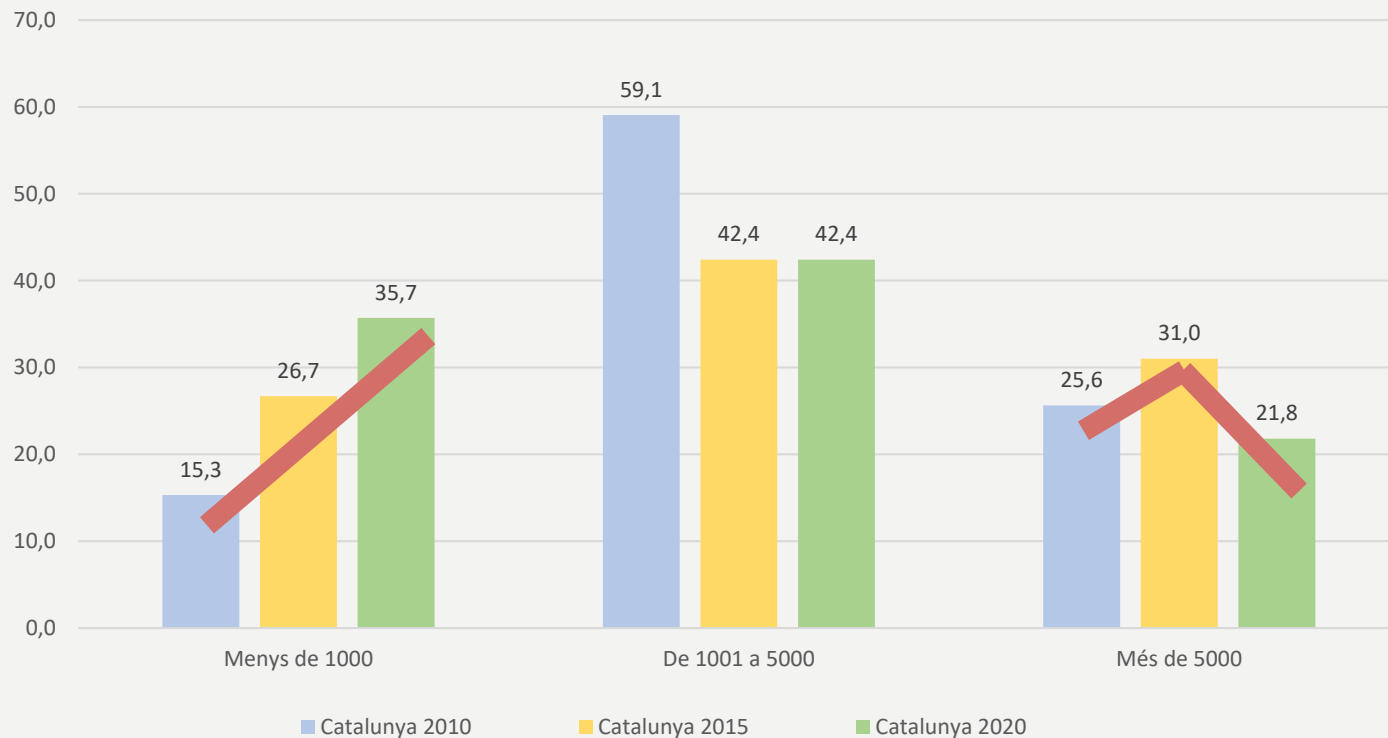
Oferta del servei de biblioteca

- A Catalunya, la presència de biblioteques escolars és menor que a Galícia i que al total estatal
- Només el 24,9% de les biblioteques a Catalunya es destinen **únicament** a aquesta funció. Tant a Galícia com al conjunt estatal, aquest percentatge supera el 40%.
- El 25% dels centres disposen **només** de biblioteca d'aula

EL FONS. NOMBRE DE DOCUMENTS

Evolució dels fons 2010-2020

- S'incrementa el nombre de biblioteques que tenen menys de 1000 documents, però també decreix el percentatge que en té més de 5000

EL FONS. COMPARATIVA AMB GALÍCIA

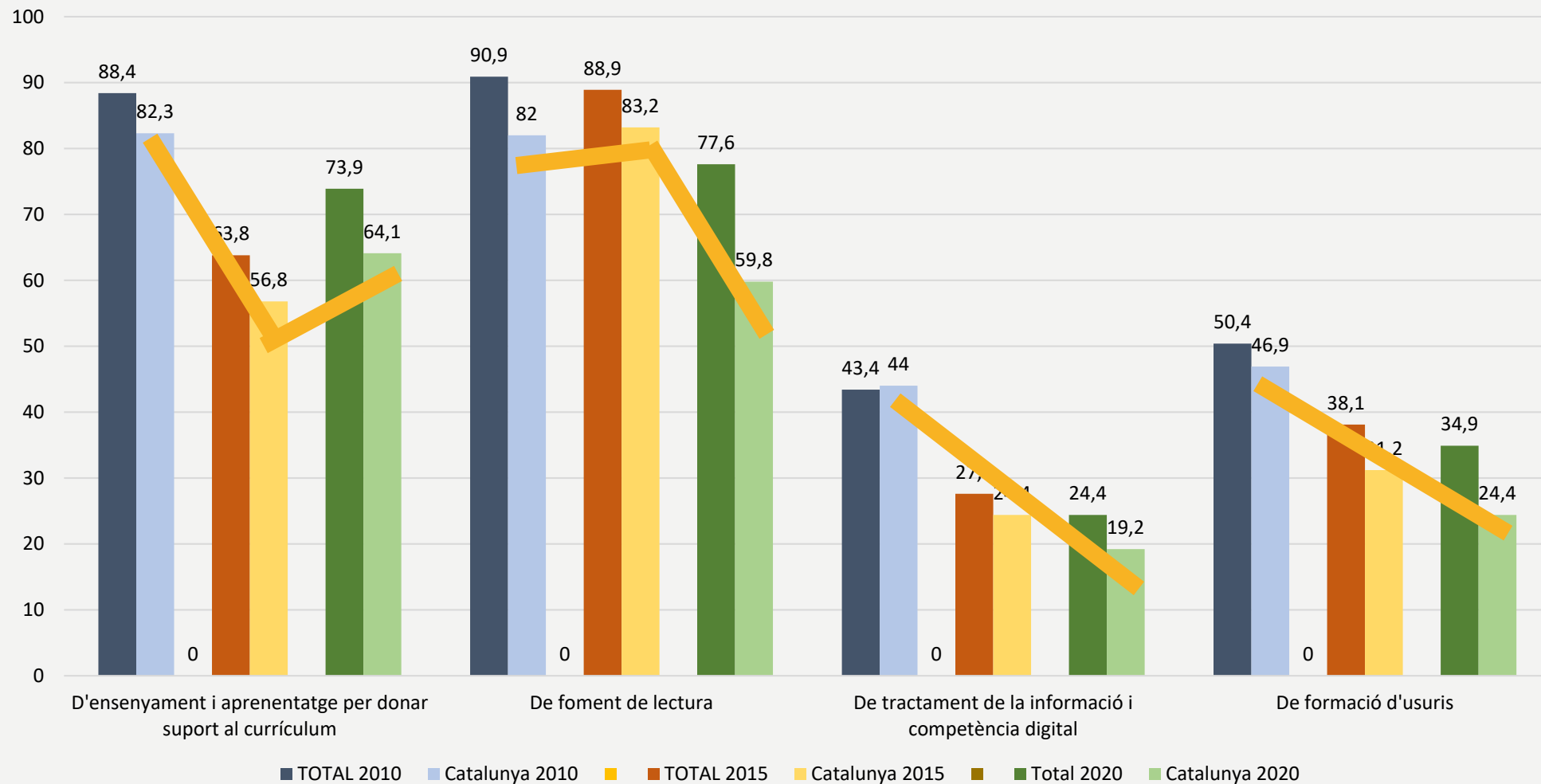
Dimensió del Fons. Comparativa Total estatal-Catalunya-Galícia. 2020

	De 0 a 500	De 501 a 1000	De 1001 a 2000	De 2001 a 5000	De 5001 a 10000	Més de 10000
TOTAL	11,7	7,9	12,5	32,5	22,1	13,3
Catalunya	26,7	9	13,3	29,1	16,2	5,6
Galícia	7	6,4	8,3	23,9	29,2	25,1

- A Catalunya, gairebé el 50% de les biblioteques tenen menys de 2.000 exemplars, a Galícia el 54,3 en tenen més de 5000.
- Un quart de les nostres biblioteques no té ni 500 volums

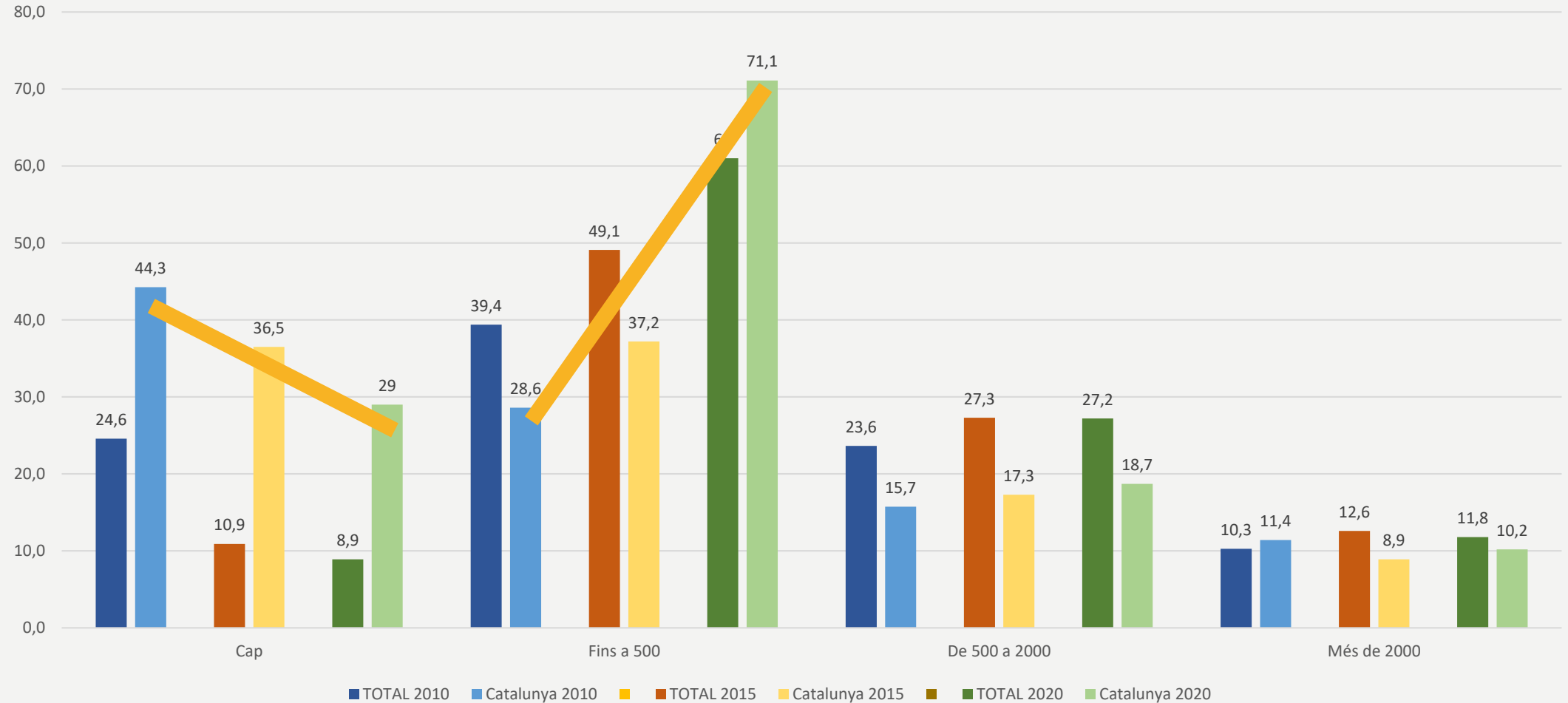
ACTIVITATS A LA BIBLIOTECA

Principals tipologies d'activitats que es duen a terme a la biblioteca
(percentatge de centres que ho fan)

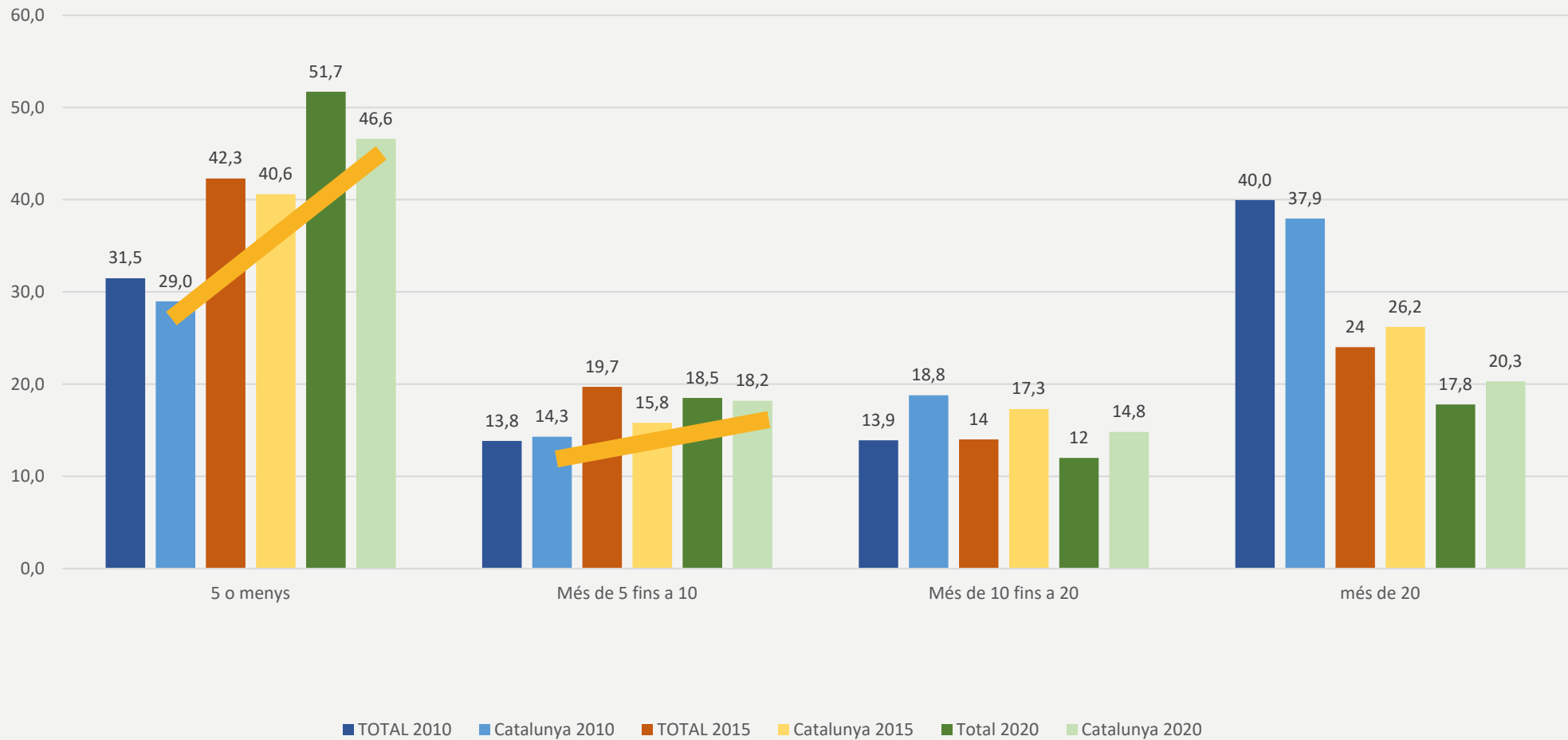
PRÉSTEC

Nombre de préstecs. Distribució percentual dels centres

HORES D'OBERTURA

Evolució de les hores d'obertura. Comparativa Catalunya i total.

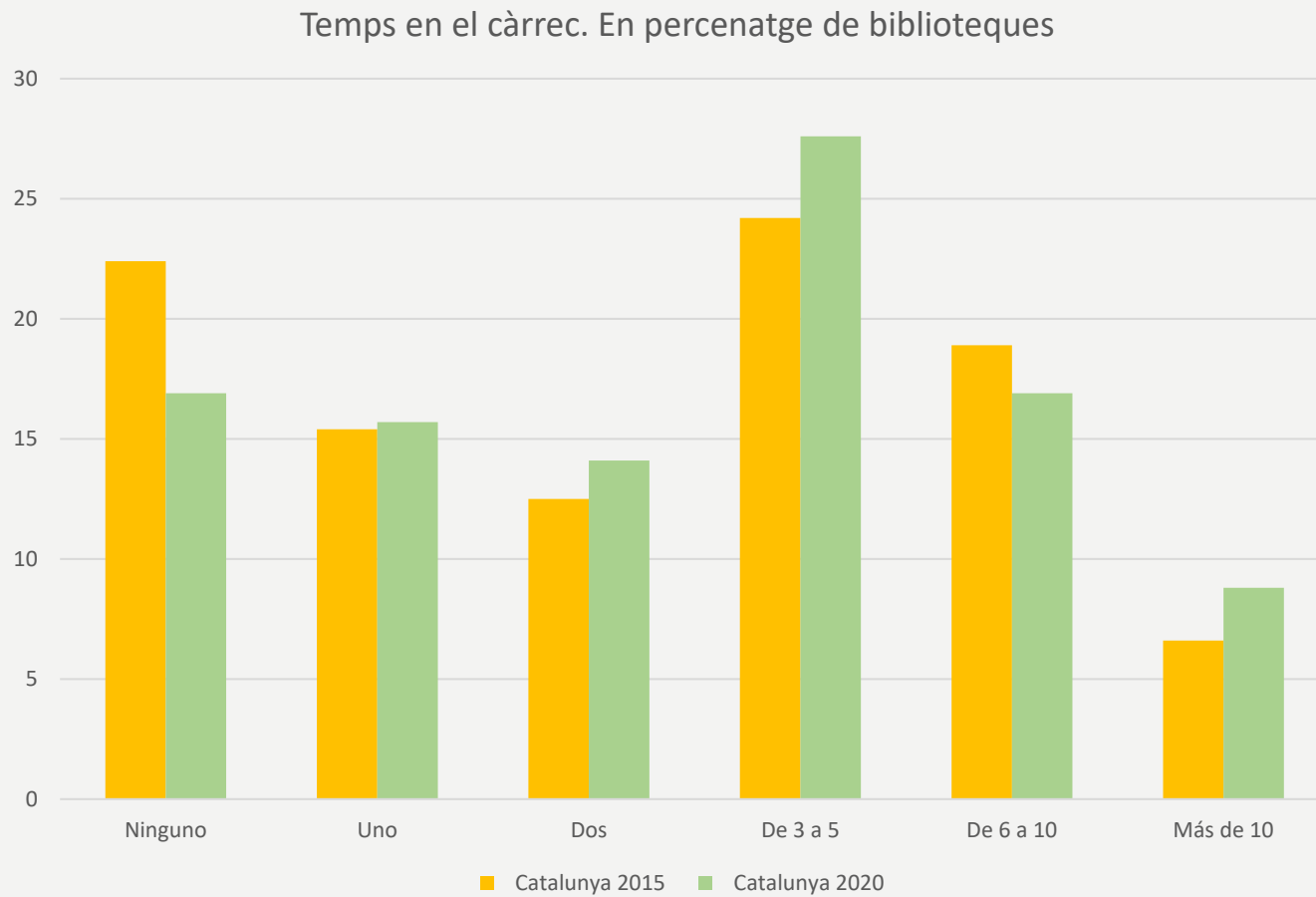
COMPARATIVES: HORES D'OBERTURA

Nombre d'hores totals d'obertura de la biblioteca.
Comparativa Total estatal-Catalunya-Galícia 2020. En percentatge

	5 hores o menys	De 5 a 10 hores	De 10 a 20 hores	De 20 a 30 hores	De 30 a 40 hores	Més de 40 hores
TOTAL	51,7	18,5	12	11,4	4,1	2,3
Catalunya	46,6	18,2	14,8	11,3	5,3	3,7
Galícia	21,9	21,9	27,5	15,1	10,2	3,3

- A Catalunya, prop del 50% dels centres obren la biblioteca fins a 5 hores setmanals
- A Galícia, el 56% dels centres obren la biblioteca més de 10 hores setmanals

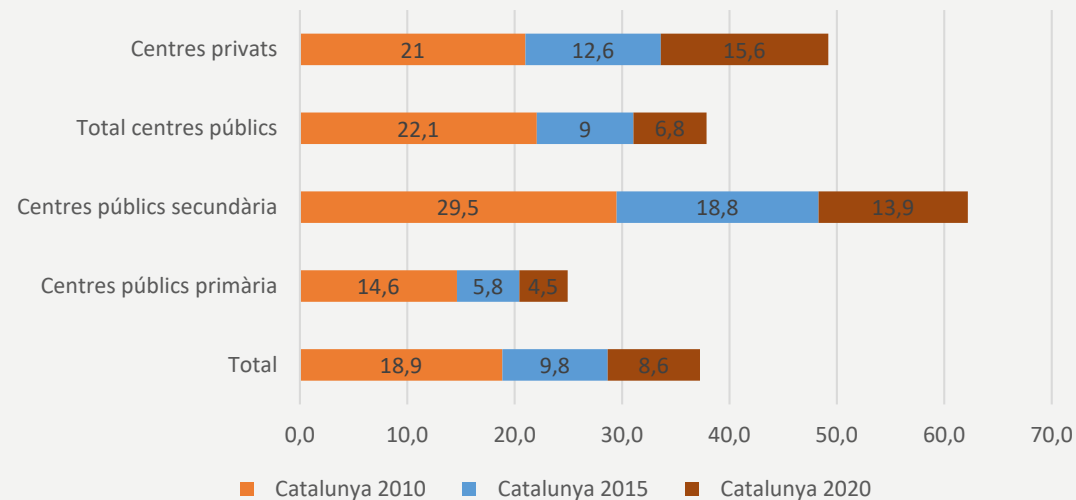
EL RESPONSABLE DE BIBLIOTECA

- A Catalunya, només una quarta part dels responsables de biblioteca porten 6 o més anys en el càrrec
- Gairebé la meitat, en porten dos o menys

ESPECIALITZACIÓ DEL RESPONSABLE

Personal especialitzat a les Biblioteques escolars. Per tipus de centre i percentatge

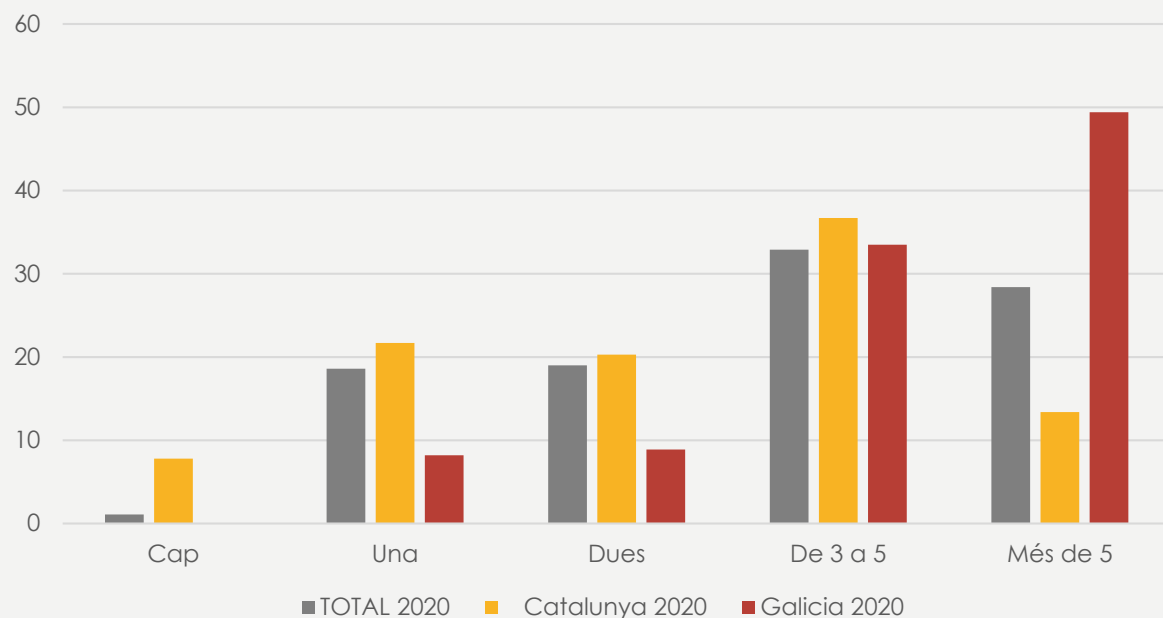

- A Catalunya es detecta més presència de personal especialitzat, tot i que és una particularitat que va en descens.
- Es detecta més especialització a secundària que a primària i als centres públics que als privats concertats

	Total	Centres públics primària	Centres públics secundària	Total centres públics	Centres privats i concertats
TOTAL 2010	10,8	7,9	12,5	10,2	17,2
Catalunya 2010	18,9	14,6	29,5	22,1	21
TOTAL 2015	4,1	1,9	3,9	2,5	10,3
Catalunya 2015	9,8	5,8	18,8	9	12,6
TOTAL 2020	4,2	2,4	3,2	2,6	11,1
Catalunya 2020	8,6	4,5	13,9	6,8	15,6

L'EQUIP DE BIBLIOTECA

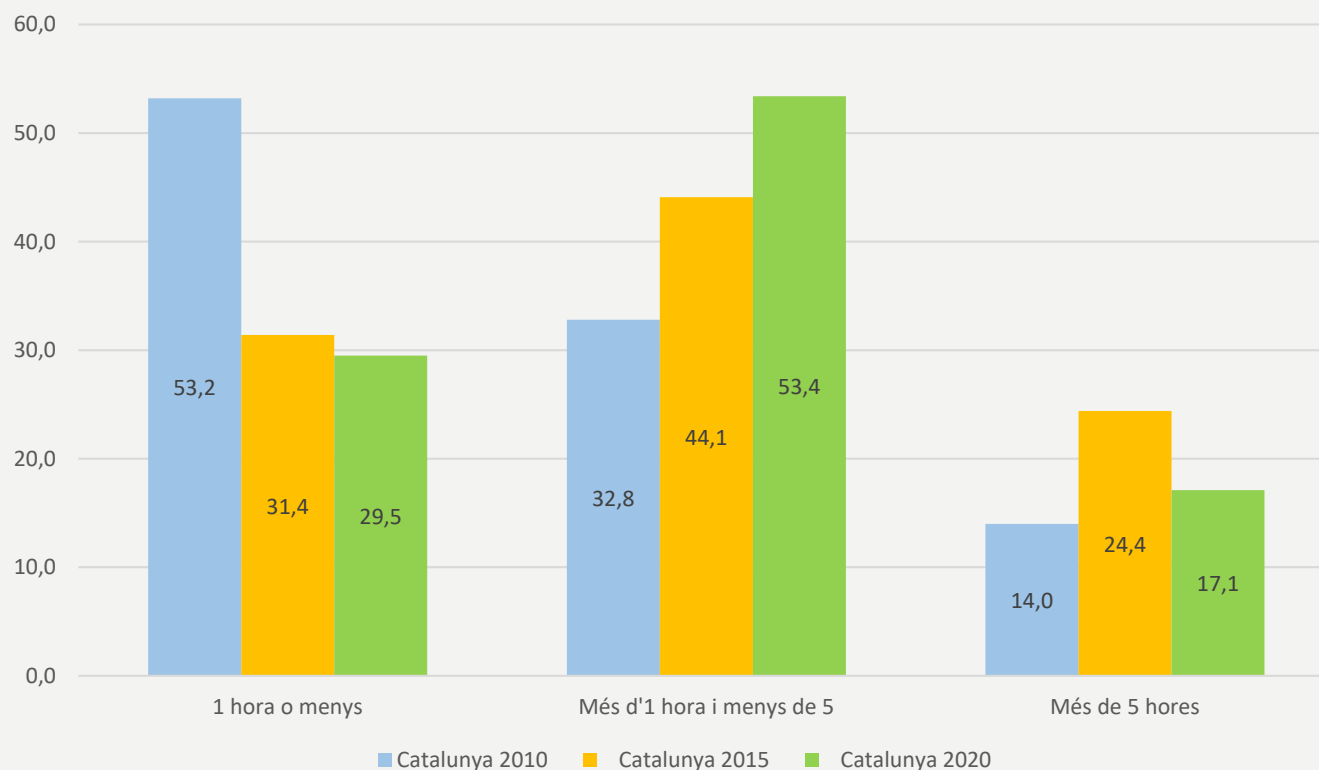
Nombre de persones que configuren els equips de biblioteca. Comparativa Total estatal-Catalunya-Galícia. 2020

- A Catalunya és més freqüent que no hi hagi equip de biblioteca i que se n'ocupi una única persona, tot i que aquesta pràctica baixa amb els anys.
- Igualment, els equips de biblioteca que hi ha són menys nombrosos que al conjunt de l'estat i encara menys que a Galícia.

HORES DE L'EQUIP DE BIBLIOTECA

Hores de dedicació de l'equip de biblioteca.
Percentatge de centres

- Tot i que es redueix el percentatge d'equips de biblioteca que hi dediquen menys d'una hora, també es redueix el percentatge dels que n'hi dediquen més de 5.
- Del total d'hores, el responsable de biblioteca en fa dos terços, aproximadament.

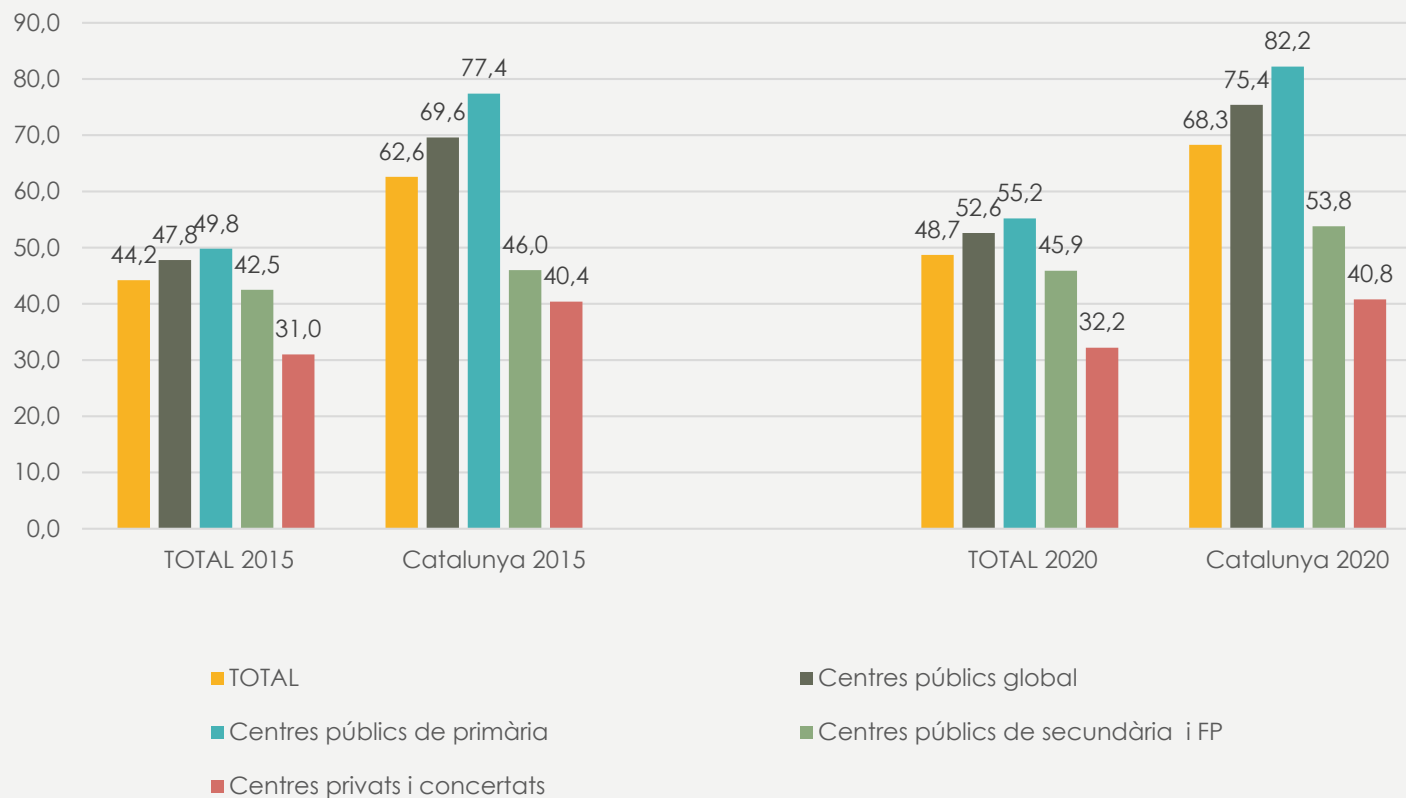
COMPARATIVES: DEDICACIÓ

Nombre d'hores setmanals de dedicació de l'equip de biblioteca. Comparativa Total estatal-Catalunya-Galícia. 2020					
	Una o menys	Dos	Tres	4 o 5	Més de 5
TOTAL	17	19,5	17,6	23,2	22,7
Catalunya	29,5	23,9	15,5	14	17,1
Galícia	7,5	10,6	10,4	25,9	45,7

- A Catalunya, més del 50% dels centres tenen equips que hi dediquen fins a 2 hores setmanals a la biblioteca.
- A Galícia, gairebé el 50% hi dedica més de 5 hores

PRESSUPOST

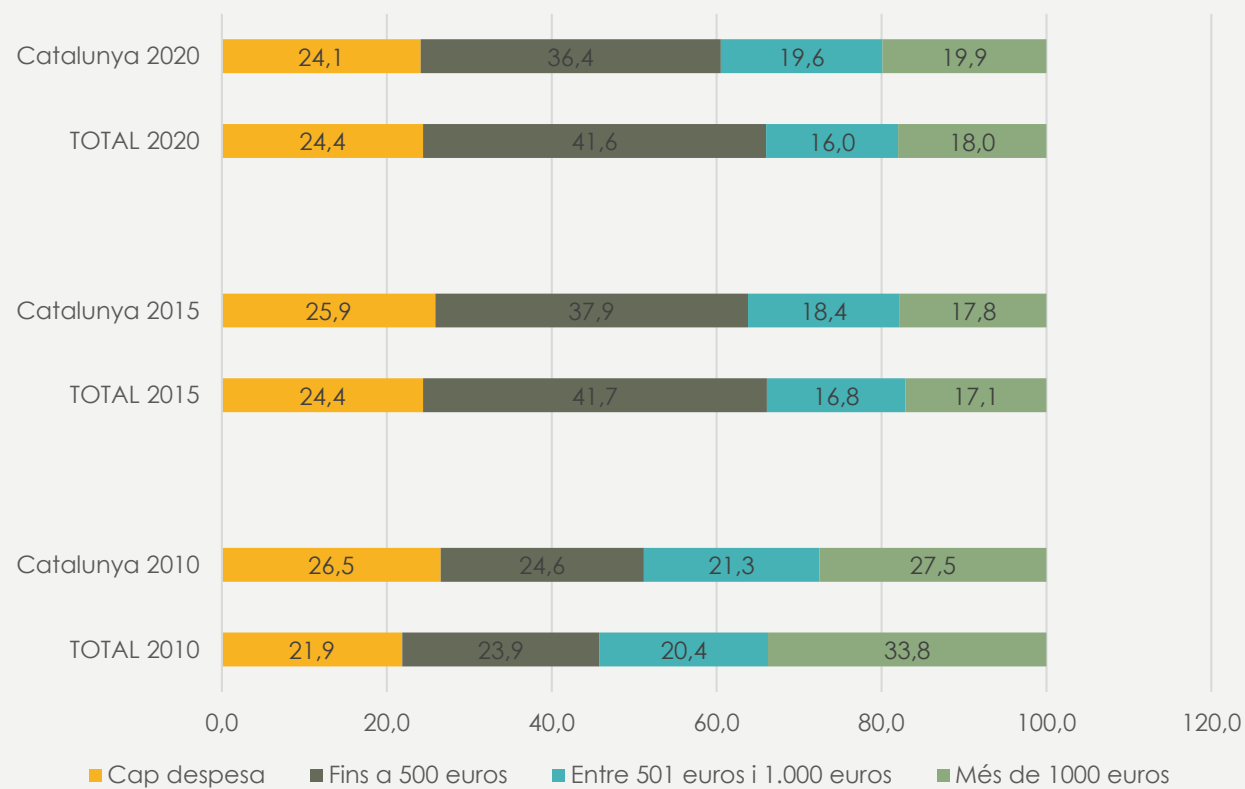
Centres que tenen una assignació per a la biblioteca del pressupost del centre

- Els centres públics tenen pressupost de biblioteca en major proporció que els privats.
- El percentatge de centres amb pressupost específic s'ha incrementat en els darrers anys.
- En aquesta dimensió, la situació a Catalunya és clarament millor que al total estatal

PRESSUPOST

Distribució de la despesa per adquisicions.
En percentatge

- El 60% dels centres destinen menys de 500 euros per a l'adquisició del fons al 2020, mentre que al 2010 eren un 50%.
- Tot i així, encara hi ha un quart dels centres que no dediquen cap pressupost a adquisicions.
- Es detecta un lleuger increment de la despesa en relació al 2015

PRESSUPOST. COMPARATIVA

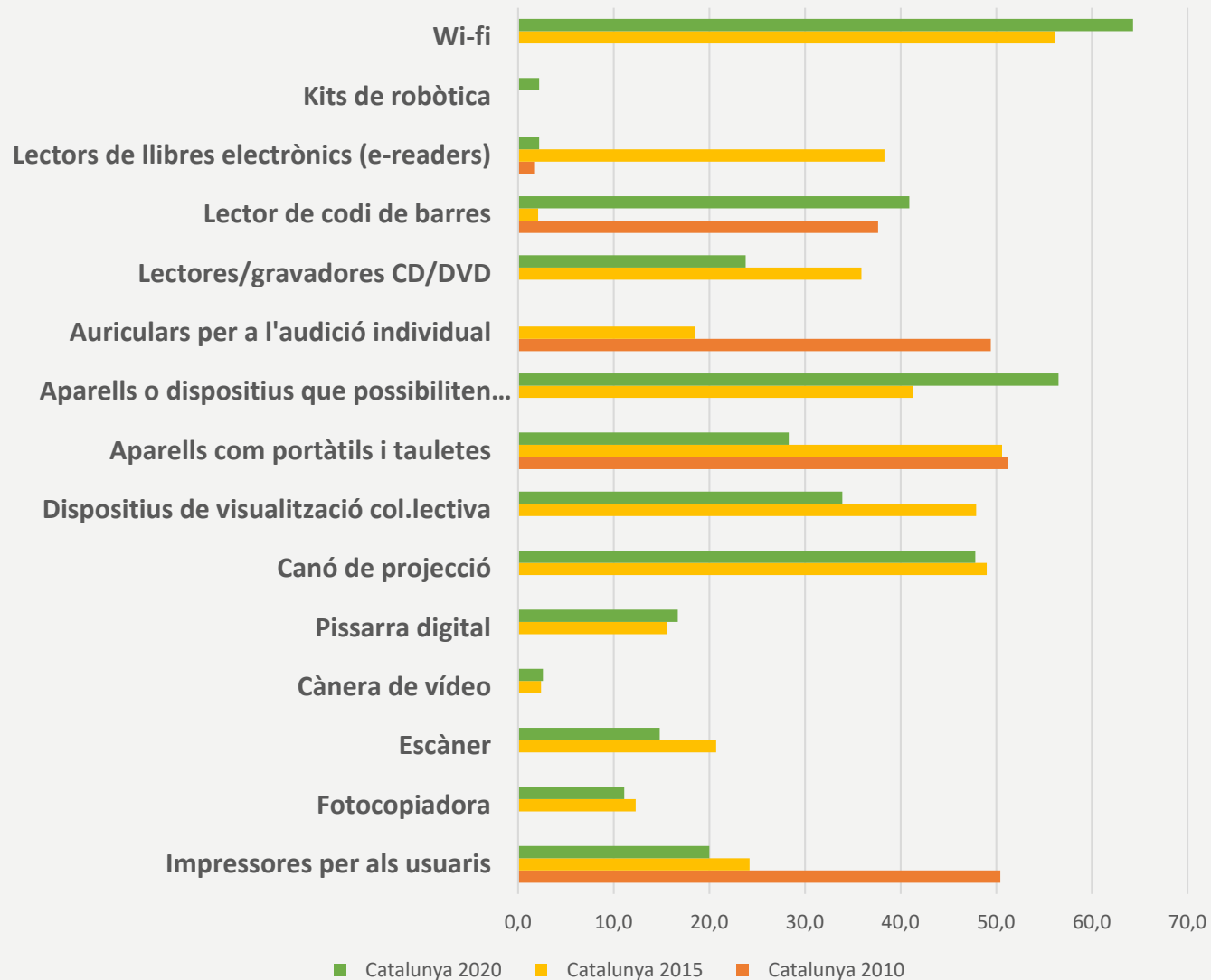
Distribució del pressupost per als fons de la biblioteca 2020. Comparativa Total estatal- Catalunya-Galícia

	Cap despesa	Fins a 500€	Entre 501 i 1000€	Més de 1000€
TOTAL	24,4	41,6	16	18
Cataluña	24,1	36,4	19,6	19,9
Galicia	5,8	16	17,2	61,1

- El 61% dels centres de Catalunya destinen cap o un mínim pressupost a les adquisicions de la biblioteca.
- A Galícia, més del 61% dels centres disposen de més de 1000€

EVOLUCIÓ DELS EQUIPAMENTS DIGITALS

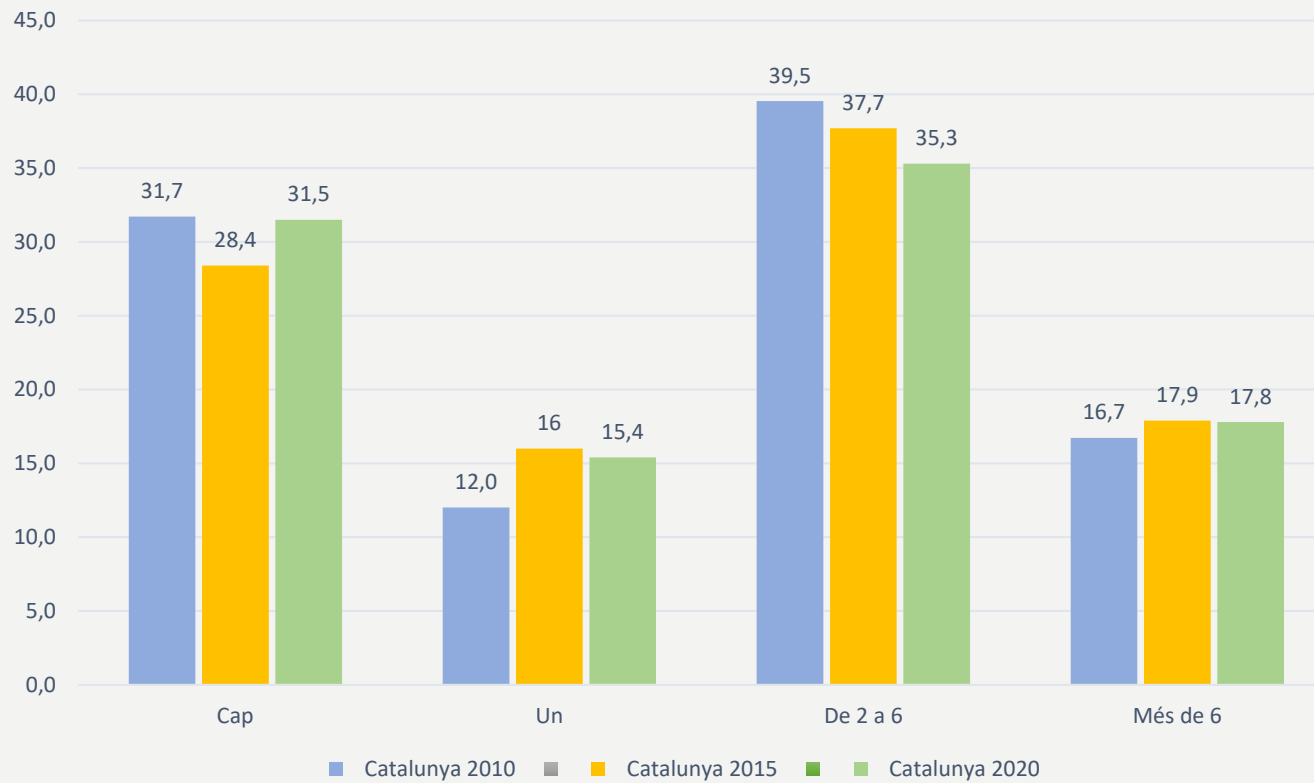
Equipaments digitals a la biblioteca. En percentatge de centres

- La disponibilitat d'equipaments disminueix en gairebé totes les modalitats
- No s'incorporen aparells per a la creació de continguts com la càmera de vídeo, ni d'altres relacionats amb l'experimentació com els kits de robòtica
- Estancament en aparells de visualització col.lectiva, com la pissarra digital o el canó de projecció i descens de pantalles. En canvi, els d'audició s'incrementen
- Descens marcat de la disponibilitat d'impressores per als usuaris i dels escàners, de portàtils i tauletes i d'aparells de CD/DVD i en dispositius de lectura de llibres electrònics
- Es recupera la disponibilitat de lectors de codis de barres i s'incrementa la disponibilitat de wifi

ORDINADORS A LA BIBLIOTECA

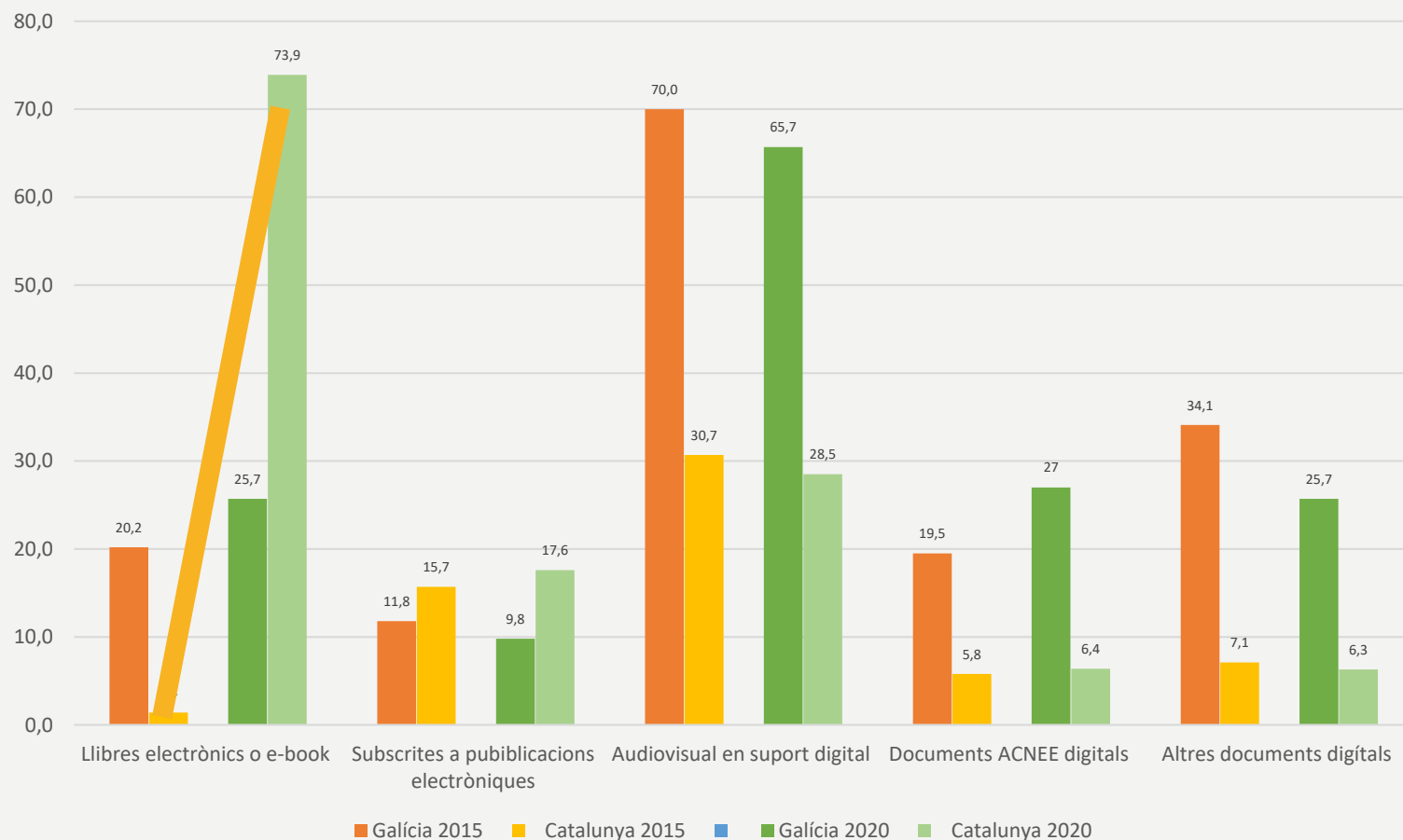
Nombre d'ordinadors per als usuaris de la biblioteca.
Percentatge de centres

- Un terç dels centres no disposen de cap ordinador a la biblioteca
- Disminueixen els centres que tenen entre 2 i 6 ordinadors i s'estanca el percentatge que en té més de 6

DOCUMENTS DIGITALS

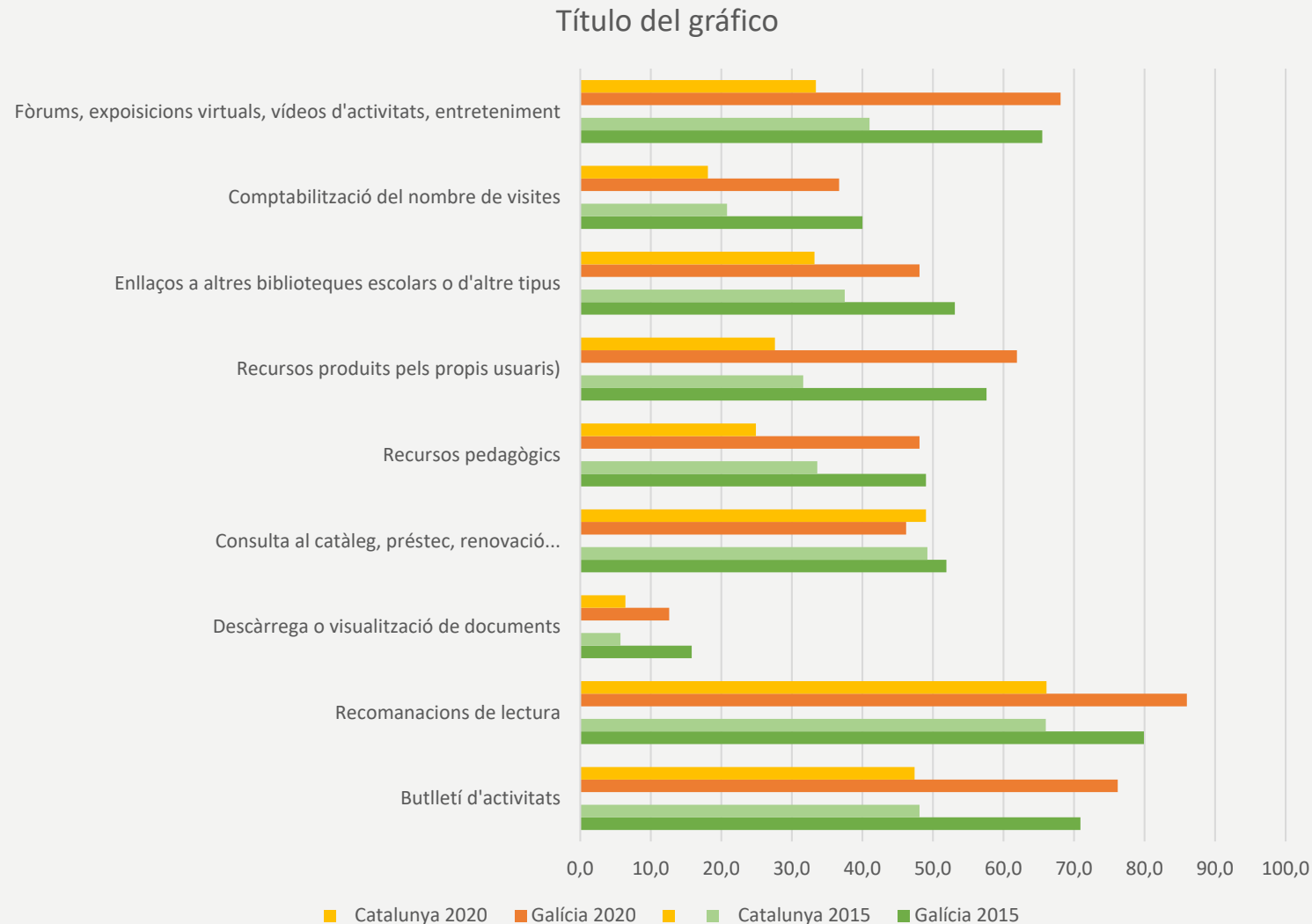
Percentatge de biblioteques que disposen de documents electrònics. Comparativa Galícia

- Destaca l'increment de llibres electrònics, però caldria analitzar la incidència que pot tenir e-biblio en aquest increment.
- Tret de la subscripció a publicacions electròniques, la resta d'indicadors són baixos i estan estancats

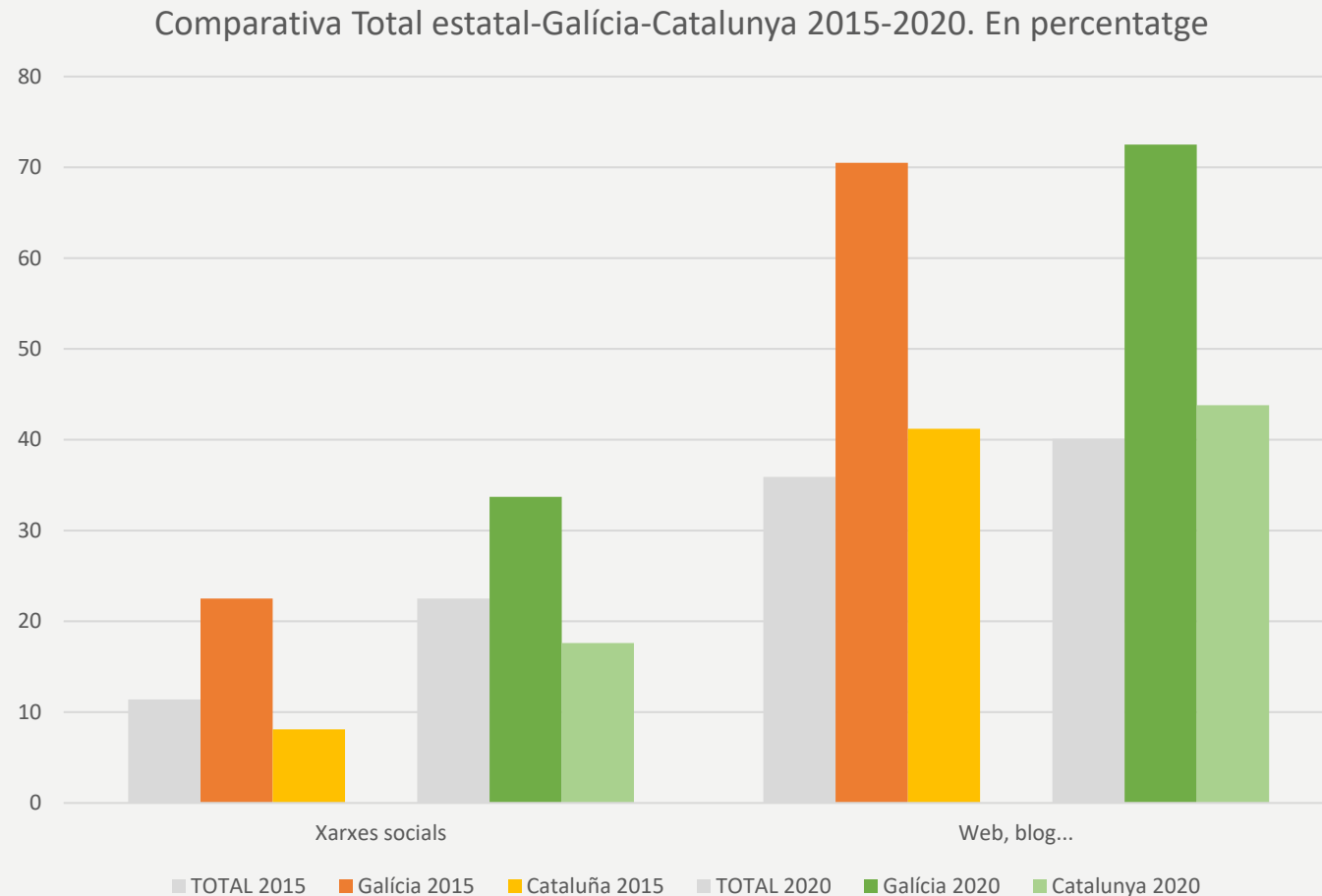
SERVEIS OFERTS A TRAVÉS DELS CANALS DIGITALS

Percentatges d'oferta de serveis sobre les biblioteques que disposen de blog i web

- En tots els ítems la situació de les biblioteques gallegues és molt millor que la de les catalanes
- L'única excepció estaria en l'accés al catàleg i als serveis de préstec

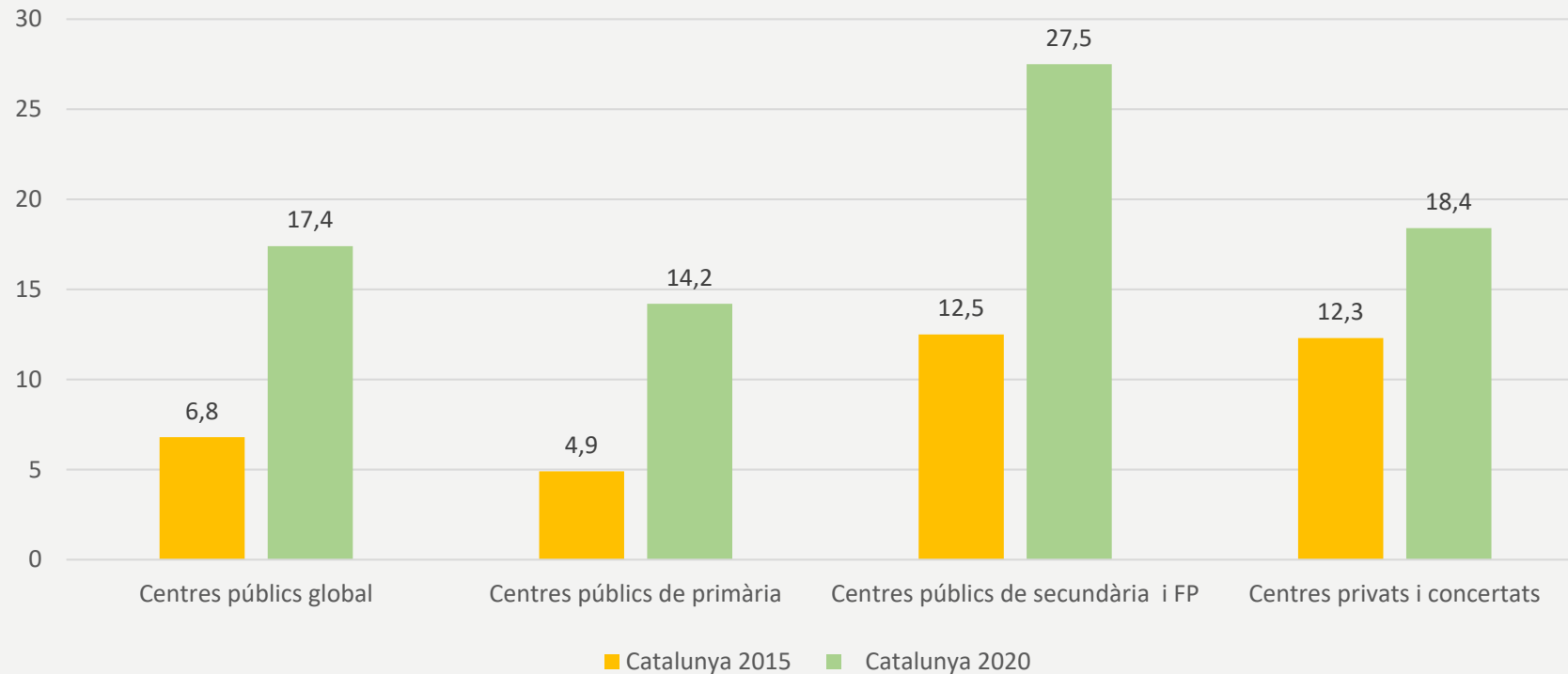
PRESÈNCIA A LES XARXES SOCIALS

- Les diferències en aquest àmbit són molt notables entre Galícia i Catalunya
- No tant en relació al total estatal

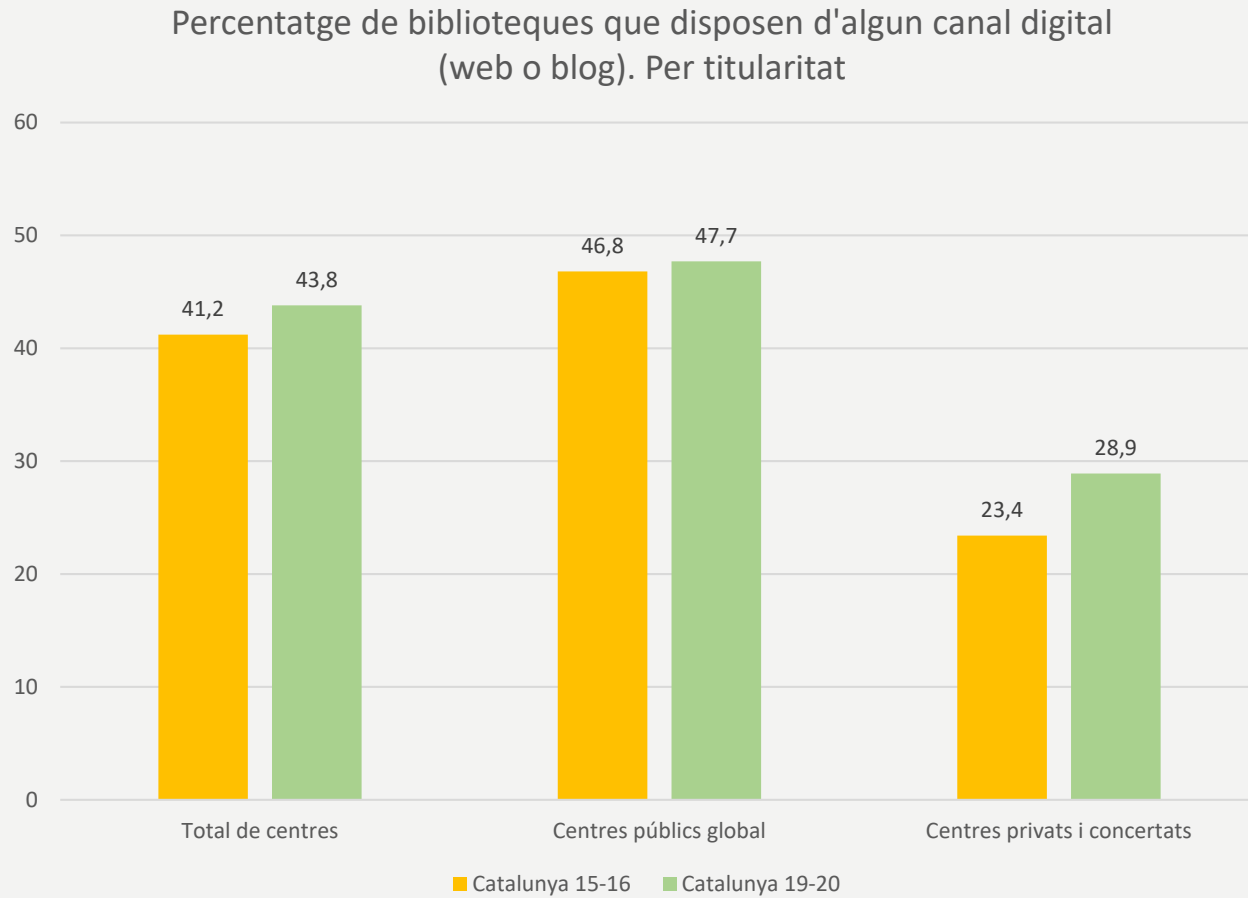
PRESENCIA A LES XARXES SOCIALS

Percentatge de biblioteques amb presència a les xarxes socials (per titularitat i nivell)

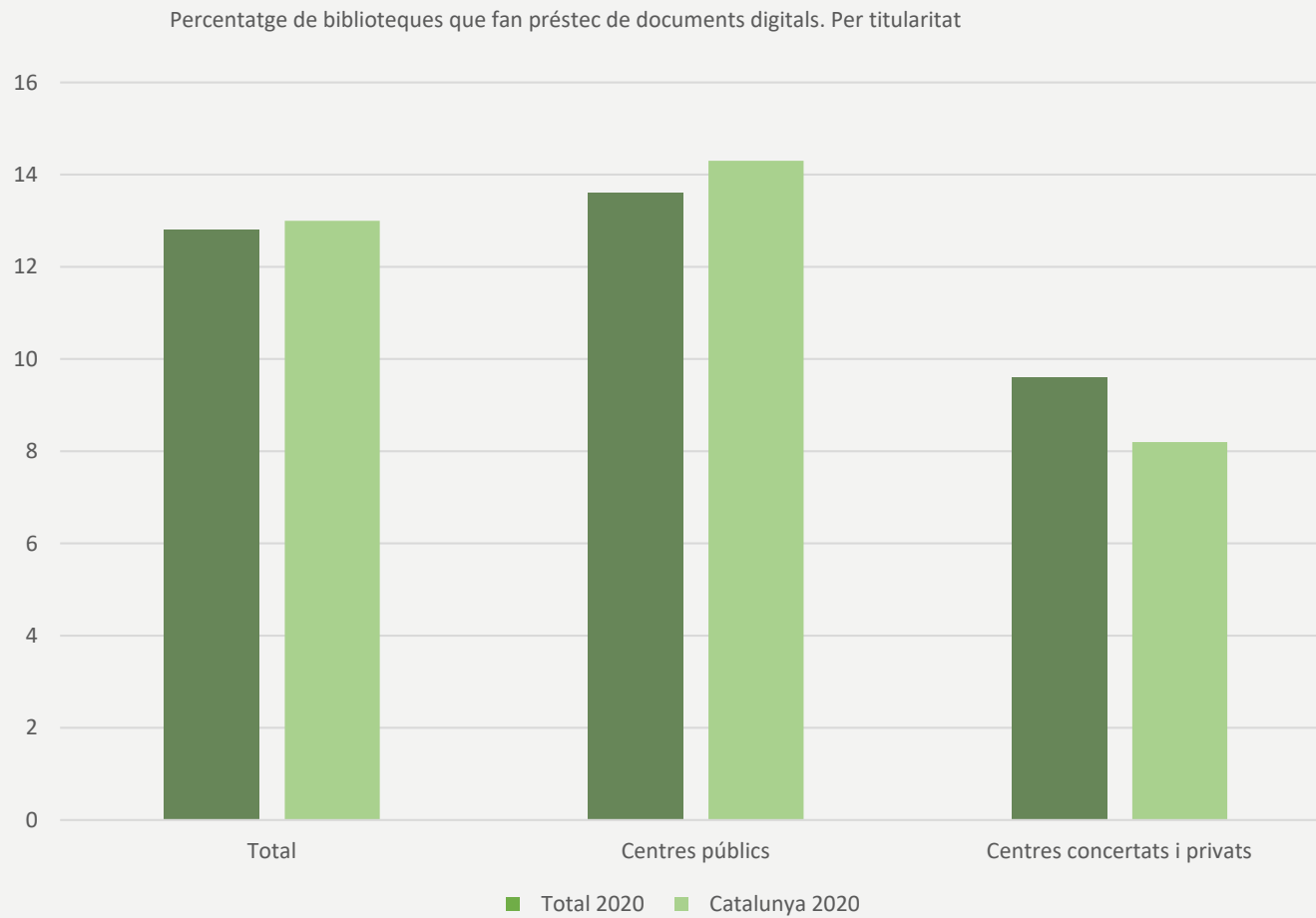
- Major presència en els centres públics de secundària i FP que als centres públics de primària, amb increments en tots dos nivells
- Poca diferència entre el sector públic i el privat

CANALS DIGITALS

- El percentatge de biblioteques de centres privats i concertats que disposen de canals digitals és sensiblement menor que el dels centres públics, tot i l'increment d'aquests darrers cinc anys

PRÉSTEC DE DOCUMENTS DIGITALS

- No es detecten diferències significatives entre el conjunt estatal i Catalunya
- Els centres públics són més actius que els privats concertats en ambdós casos

LA REALITAT QUE TENIM (A L'ESPERA DE LES NOVES DADES)

	Centres públics			Centres privats/conc.			Global		
	2010	2015	2020	2010	2015	2020	2010	2015	2020
Disposen de pla de biblioteca o similar (%)	67,7	39,9	–	46,5	25,1	–	62,4	36,4	–
Assignació específica en el pressupost (%)	24,7	69,5	75,4↑	55	40,3	40,8	32,3	62,7	68,3↑
Mitjana € per adquisicions	983,4	694,8	–	1.173,60	568,7	–	1.030,70	665,5	–
Mitjana € per documents en suport digital	12,1	18,66	–	15,6	31,41	–	13	21,63	–
Nombre de volums	3.448	2.737	–	3.950	2.596	–	3.573	2.704	–
Activitats ensenyament i aprenentatge (%)	83	59,6	67,5↑	76,8	47,3	50,7	81,4	56,7	64,1↑
Activitats de foment de la lectura (%)	84,2	87,3	62,5↓	73,1	69,5	48,6↓	81,4	83,1	59,8↓
Activitats de formació usuaris (%)	51,7	34,7	25,8↓	37,6	19,6	19	48,2	31,1	24,4↓
Activitats de competència informacional (%)	48	18,1	19,2	31,8	11,8	19↑	43,9	16,6	19,2
Préstecs anuals	956,9	733,2	–	745,4	641,6	–	904,2	711,7	–
Hores setmanals horari lectiu	21,3	14,5	–	19,3	12,5	–	20,8	14,0	–
Hores setmanals horari no lectiu	2,2	3,1	–	8,4	5,8	–	3,7	3,7	–
Biblioteques amb equips voluntaris (%)	–	50,4	54,5	–	35,9	33,3	–	47	50,1
Mitjana setmanal d'hores responsable	6	7,4	–	11	7,6	–	7	7,4	–
Hores de dedicació de l'equip de biblioteca (+ de 5) %	–	21,4	13,5↓	–	34,2	31	–	24,4	17,1↓
Mitjana de cursos acadèmics en el càrrec	–	3,9	–	–	4,1	–	–	4	–
Formació específica del responsable (%)	63,3	59,2	67↑	36,7	34,2	40,1↑	56,6	53,4	61,5↑
Mitjana setmanal d'hores de la resta equip	9	2,4	–	5	5,4	–	8	3,1	–

LA REALITAT QUE VOLDRÍEM

Algúns logros	Curso 17/18	Curso 18/19
Ampliaron espazos de biblioteca	34% dos centros	36% dos centros
A BE conta con recursos electrónicos na súa colección	63% das bibliotecas	62% dos centros
O alumnado fai un uso cotián da BE para as aprendizaxes	96% dos centros	96% dos centros
A BE promove ou apoia traballos por proxectos (innovación metodolóxica)	84% das bibliotecas	85% dos centros
Están integradas as TIC nas actividades da BE	94% dos centros	94% dos centros
A biblioteca edita unha guía de usuarios	70% dos centros	72% dos centros
Existe un programa de formación de usuarios	86% dos centros	87% dos centros
A BE. conta cun programa para aprender a buscar, seleccionar, valorar e producir información	44% dos centros	45% dos centros
A BE conta con alumnado voluntario	75% dos centros	79% dos centros
Existe colaboración con bibliotecas públicas e/ou outras bib. Escolares	64% das bibliotecas	79% dos centros
A BE realiza enquisas, cuestionarios de avaliación	85% dos centros	N/D

VARIACIONS COVID A GIRONA

- El 53,3% dels centres disposa de biblioteca central operativa. El curs passat, en tenien el 100% dels que han respost l'enquesta
- El 46% dels centres han perdut hores setmanals

ACCIONS COVID19 A GIRONA

Hem traslladat part del fons de ficció a les aules de 1r i 2n d'ESO i així hem inaugurat les biblioteques d'aula a partir del tercer trimestre.

Hem fet quarantena de documents i seguit instruccions dictades des de les autoritats per equipaments biblioteques

Els llibres de la biblioteca els hem repartit per les aules. Només el professorat podia accedir a fer préstec de llibres de coneixements.

Hem fet el préstec a les famílies telemàticament

hem tingut la capsa itinerant dels il·lustradors (Picanyol, P. Bayés, Hergé i Roser Capdevila) cada dia a una classe.

ADAPTACIÓ A GIRONA

- **Heu fet alguna activitat o heu adaptat algun servei en període Covid?**

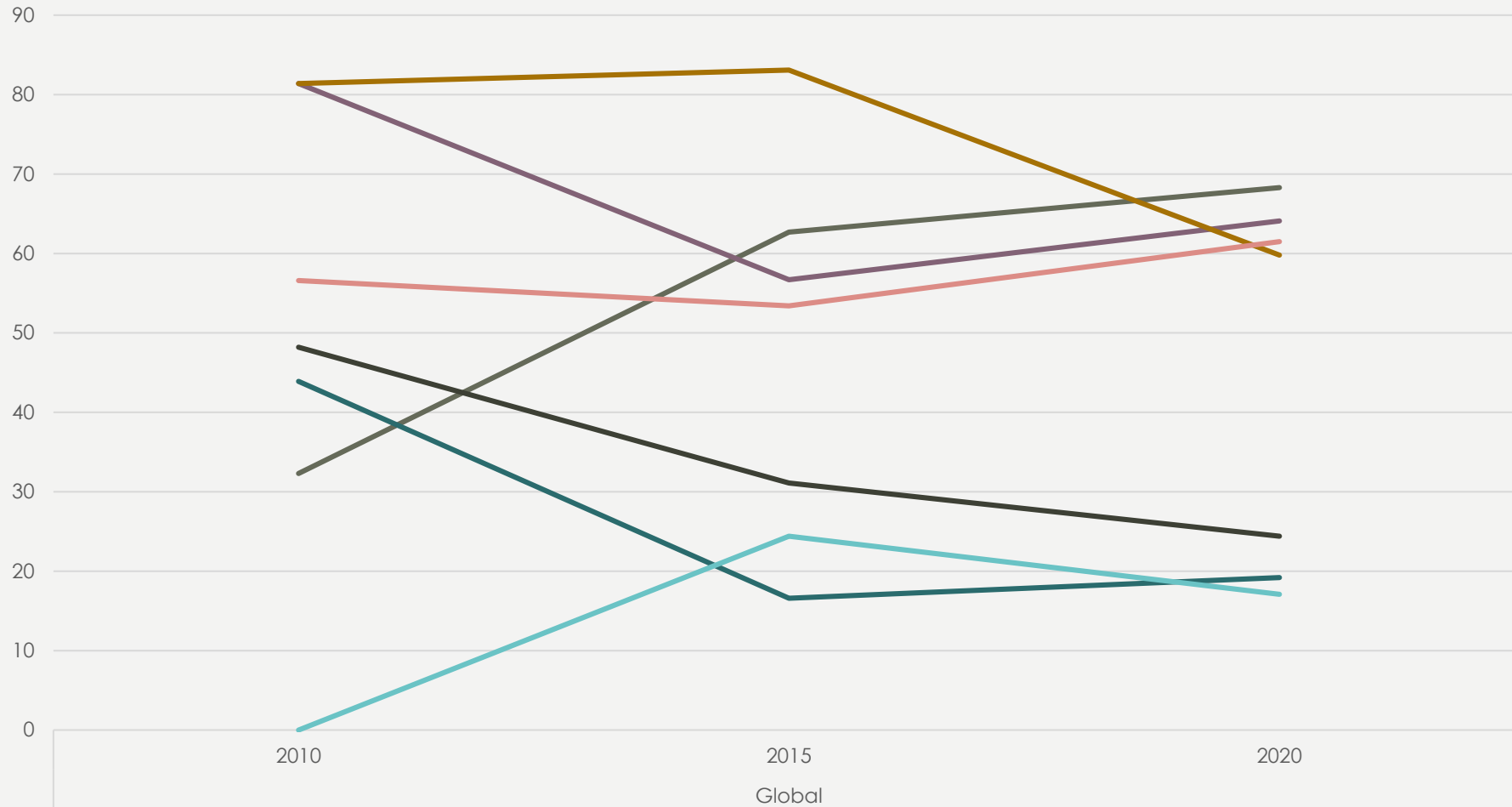
- *S'han dinamitzat les biblioteques d'aula:* a primària, s'han ampliat les biblioteques d'aula o s'ha repartit el fons de les biblioteques a les aules
- S'han creat recursos en línia: un centre ha aprofitat per crear el web de la biblioteca
- S'han potenciat els mitjans digitals: recomanacions de lectura als webs o als blogs, booktrailers fets pels nois i noies, cita prèvia on-line per a fer el préstec (es recollia a l'escola), informacions al blog sobre els clubs de lectura de les biblioteques públiques, altres recomanacions, correu electrònic,
- S'han adaptat les activitats: hora del conte adaptada, les activitats s'han fet a les aules, on també s'hi ha traslladat, rotativament el que abans s'exposava a la biblioteca
- S'ha adaptat l'accés: s'ha garantit l'accés a la biblioteca un cop per setmana, els accessos es feien només en grups estables
- Préstec: s'ha potenciat (cites prèvies) o **s'ha fet des de les aules**, s'ha fet préstec telemàtic a les famílies
- Formació: s'ha aprofitat per fer formació del personal dinamitzador
- Fons: s'han aplicat les normes per a biblioteques quant a la quarantena del fons. Sembla que alguns centres han restringit el préstec de materials de coneixements.
- S'ha incrementat la participació de les famílies: explicació de contes gravats en vídeo que s'han compartit
- Alguns centres han seguit fent les activitats habituals: exposicions a la biblioteca, murals de lectures o festa literària

OPORTUNITATS?

- Incorporació de serveis en línia: préstec de llibres electrònics, exposicions virtuals, activitats digitals (recomanacions de lectura, novetats, seleccions)
- Creació de recursos digitals de suport a l'aprenentatge en línia
- Ús de les xarxes socials per a la difusió de les accions de la biblioteca i del fons
- Participació de les famílies a les activitats
- Formació en línia
- Funcionament en línia de grups de treball

TENDÈNCIES QUE ES DETECTEN

Evolució d'alguns indicadors a Catalunya 2010-2020

— Assignació específica en el pressupost (%)

— Activitats de foment de la lectura (%)

— Activitats de competència informacional (%)

— Formació específica del responsable (%)

— Activitats ensenyament i aprenentatge (%)

— Activitats de formació usuaris (%)

— Hores de dedicació de l'equip de biblioteca (més de cinc) %

TENDÈNCIES POSITIVES

- Increment del nombre de centres públics amb pressupost específic, però sembla que el pressupost baixa: més biblioteques no arriben als 500€.
- Creixen les activitats d'ensenyament i aprenentatge, però encara no arriben al nivell de 2010 després del descens acusat de 2015. I només ho fan de manera significativa els centres públics.
- S'incrementa el percentatge de responsables amb formació específica, tant en centres públics com privats

TENDÈNCIES NEGATIVES

- Es detecta un descens de les activitats de foment a la lectura de 20 punts, tant en els centres públics com concertats
- Les activitats de formació d'usuaris també presenten un descens sostingut que va del 48,2% dels centres al 2010 al 24,4% del 2020
- També baixa el percentatge de centres que fan activitats de competència informacional, que tot just arriben al 20% del total
- També es redueix la dedicació dels equips de biblioteca: només el 13% dels centres públics hi dediquen més de 5 hores

QUÈ HA VINGUT PER QUEDAR-SE?

- Recuperarem les biblioteques escolars que s'han hagut de dedicar a altres funcions o seguirà la tendència de substitució d'aquestes biblioteques per col·leccions d'aula, que ja suposen el 25% del total dels centres que han respost l'enquesta?

MOLTES GRÀCIES!

baro@ub.edu